

Rola miast w zapewnieniu spójności terytorialnej

Prawie 10 lat temu spójność terytorialna została uznana za trzeci, obok spójności gospodarczej i społecznej, wymiar europejskiej polityki spójności. Decyzja ta wskazuje na potrzebę integracji polityki przestrzennej i regionalnej ze względu na łączne traktowanie wyzwań społecznych, gospodarczych i terytorialnych, które razem przesądzą o trajektorii i tempie rozwoju krajów i regionów UE. Obecnie spójność terytorialna wydaje się tracić na znaczeniu wobec nowych problemów z jakimi boryka się UE takich jak BREXIT, niekontrolowany napływ migracji, wzrost narodowych egoizmów. Jednak z punktu widzenia skuteczności i efektywności prowadzenia polityki rozwoju wydaje się, że te nowe dylematy nie powinny skutkować przesuwaniem na drugi plan terytorialnego wymiaru polityki rozwoju, którego emanacją jest spójność terytorialna. Przeciwnie, w sytuacji kurczącej się puli środków publicznych i rosnących zagrożeń wynikających z ekonomicznych szoków zewnętrznych tym ważniejsze wydaje się prowadzenie polityki rozwoju zgodnie z lokalną specyfiką, potrzebami i oczekiwaniami społeczności lokalnej uwzględniając lokalną bazę ekonomiczną i potencjał endogeniczny wymagający uruchomienia. W realizowaniu tak rozumianej spójności terytorialnej dużą rolę odgrywają miasta (szczególnie metropolie) i ich regiony funkcjonalnej. Kwestia ta jest przedmiotem analizy w niniejszym opracowaniu.

Spójność terytorialna jest koncepcją wielowymiarową i złożoną. Celem uporządkowania rozważań i wyodrębnienia kluczowych relacji konstytuujących spójność terytorialną w kontekście miejskim, w niniejszym opracowaniu został wykorzystany model spójności terytorialnej Instytutu Rozwoju, wyróżniający trzy wymiary tej spójności: kapitał terytorialny, terytorializację polityk i użyteczność terytorialną. W każdym z tych wymiarów określona została rola miast/metropolii i ich obszarów funkcjonalnych. W pierwszym z tych wymiarów miasta/metropolie i ich otoczenie stanowią obszar podwyższonej produktywności czynników produkcji a przez to warunkują szybszy wzrost i rozwój. W drugim wymiarze miasta są ważnym podmiotem dialogu terytorialnego, który wzbogacają swoją wiedzą i znajomością lokalnego kontekstu rozwojowego. Dzięki temu polityka rozwoju może być lepiej adresowana i przynosić może silniejsze efekty mnożnikowe. W trzecim wymiarze miasta w bezpośredni sposób wpływają na użyteczność swoich mieszkańców z faktu posiadania dostępu do przestrzeni miejskiej i usług pożytku publicznego w nich świadczonych. Pozwala to na zmianę paradygmatu polityki rozwoju na rzecz bardziej holistycznego jego ujmowania (wymiar społeczny, ekologiczny, przestrzenny, czy kulturowy obok ekonomicznego).

Nierozwiązanym problemem pozostaje jednak kwestia zdolności miast i ich obszarów funkcjonalnych do świadomego formułowania celów i podejmowania działań odnośnie trzech wspomnianych powyżej wymiarów spójności terytorialnej. Przyczyną jest w dużej mierze zewnętrzny charakter korzyści przez nie oferowanych w skali ponadlokalnej wobec lokalnie zorientowanych procesów decyzyjnych. Agenda Miejska UE tego problemu nie dostrzega. Najczęściej stosowanym rozwiązaniem pozostaje dobrowolna współpraca sieciowa.